

7. Gaia: Alkenoak

1.- Alkenoen ezaugarriak

1.1.- Funtzio-taldearen ezaugarriak

1.1.1.- Alkenoen egonkortasun erlatiboa.

1.2.- Alkenoen ezaugarri fisikoak.

2.- Alkenoen erreaktibitatea.

2.1.- Hidrogenazio katalitikoak

2.2.- Adizio elektroizaleak

2.2.1.- Halogenoen adizioa

2.2.2.- Hidrogeno haluroen adizioa

2.2.3.- Hidratazioa

2.2.4.- Hidroborazioa

2.2.5.- Oximerkuriazioa

2.3.- Adizio erradikalarioak

2.4.- Alkenoen oxidazioa

2.4.1.- Epoxidazioa

2.4.2.- Hidroxilazioa

2.4.3.- Ozonolisia

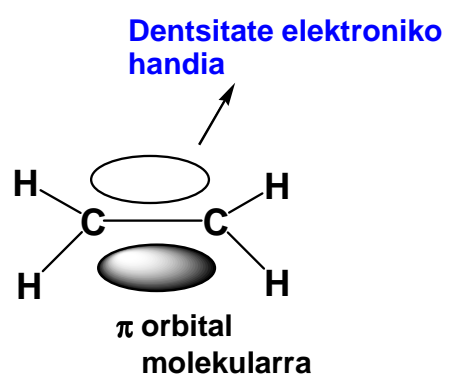
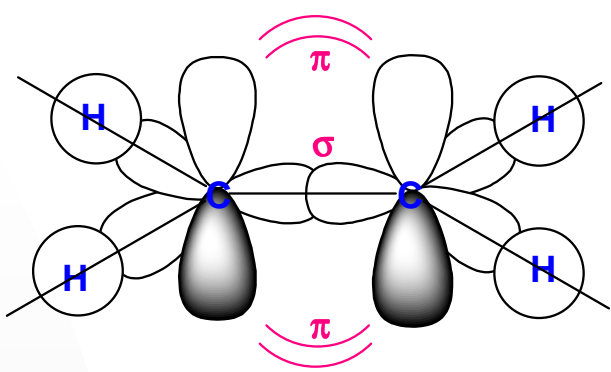
2.7.- Polimerizazioa

---

7. Gaia: Alkenoak

Alkenoen ezaugarriak

→ Funtzio-taldea: **C=C**

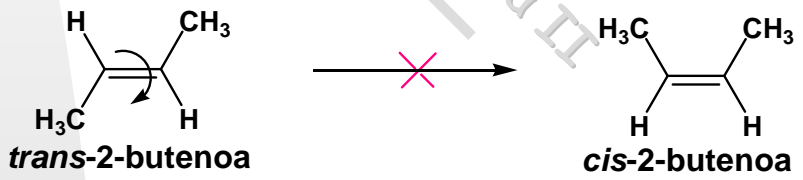

Bi karbonoen artean dentsitate elektroniko handia aurkitzen da

Elektroiak emateko joera

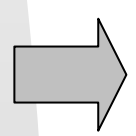
- Nukleozaleak dira
- Elektroizaleekin erreakzionatuko dute
- Erreakzioen mekanismoa: polarra

→ C=C loturaren inguruko biraketa debekatua

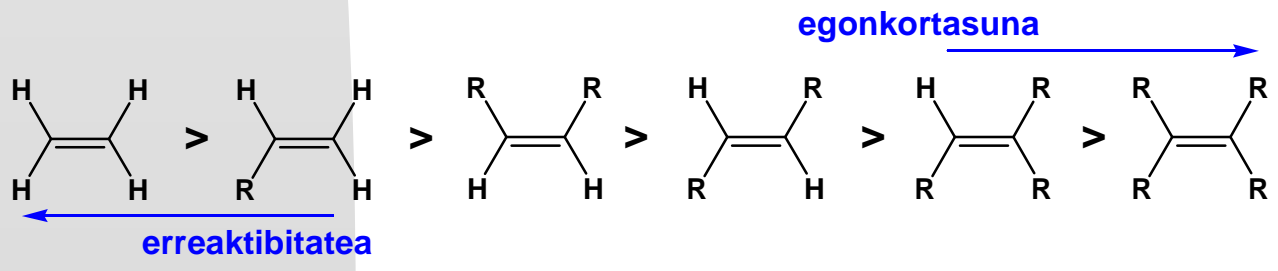
Alkenoen egonkortasun erlatiboa

egonkortasuna
|||
eraketa-entalpia

- Eraketa-entalpia zenbat eta altuagoa, orduan eta espezie ezegonkorragoa
- Konposatu ezegonkorak erreaktiboagoak dira

→ alkenoak zenbat eta ordezkatuagoak izan, orduan eta egonkorragoak dira

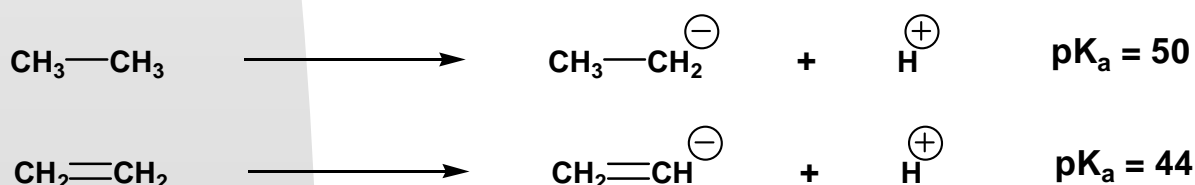
7. Gaia: Alkenoak

Alkenoen ezaugarri fisikoak

- Alkenoen irakite eta urtze puntuak tamaina bereko dagokion alkanoarekin konparatuta antzekoak dira
- Nahiz eta elementu elektronegatiborik ez eduki, ez dira guztiz apolarrak (polaritate ertaina daukate).
  - Disolbatzaile apolar batzuetan disolbatzen dira (pentanoa, bentzenoa)
  - Polaritate ertaineko disolbatzaileetan oso ondo disolbatzen dira (eterak, CH_2Cl_2 , kloroformo).
  - Polarizazioaren norabidea sp^2 atomorantz zuzenduta dago
  - Molekularen geometriak eragin handia dauka

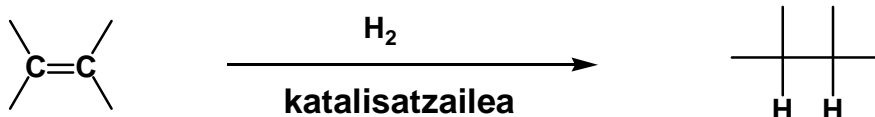
- **AZIDOTASUNA:** Ez dira batere konposatu azidoak, (alkanoak bezala). Hala ere, haiekin konparatuta apur bat azidoagoak dira, (sp^2 orbitalen s orbitalaren kontribuzioa handiagoa delako eta hobeto jasaten du karga negatibo bat)

7. Gaia: Alkenoak

Alkenoen erreaktitatea

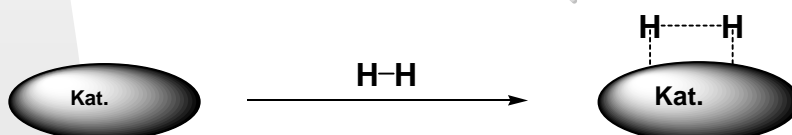
Hidrogenazio katalitiko

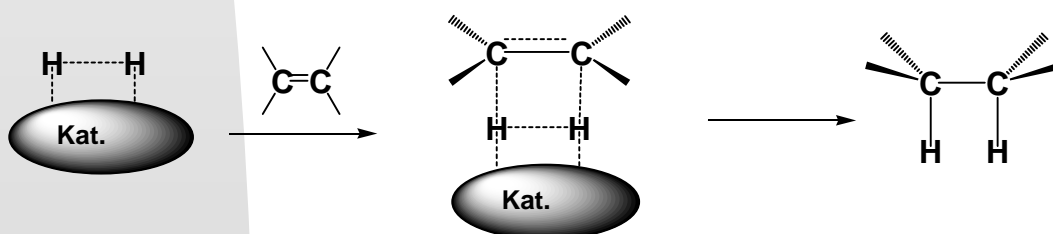
KATALISATZAILEA:	Pd-C, PtO ₂ , Raney-Nikel, (heterogeneoa)
DISOLBATZAILEAK:	Alkoholak, AcOEt, eterrak
TENPERATURA	Gehienetan inguru-tenperatura
PRESIOA	1-200atm. Gehienetan 1 atm

➤ Mekanismoa

1.- Hidrogenoaren kimiadsorzioa. H₂ molekulak metalaren azalarekin elkareragiten du. H-H lotura ahultzen da eta hidrogenoa aktibatzen da alkenoari eraso egiteko

2.- Adizio kontzertatua: Hidrogeno aktibatuaren adizio kontzertatua gertatzen da

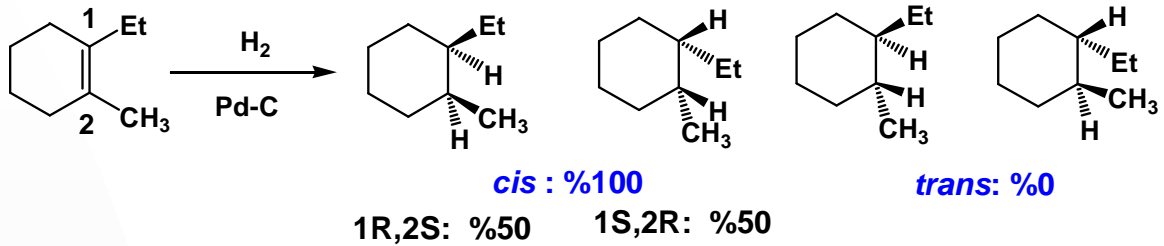

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Selektibitatea

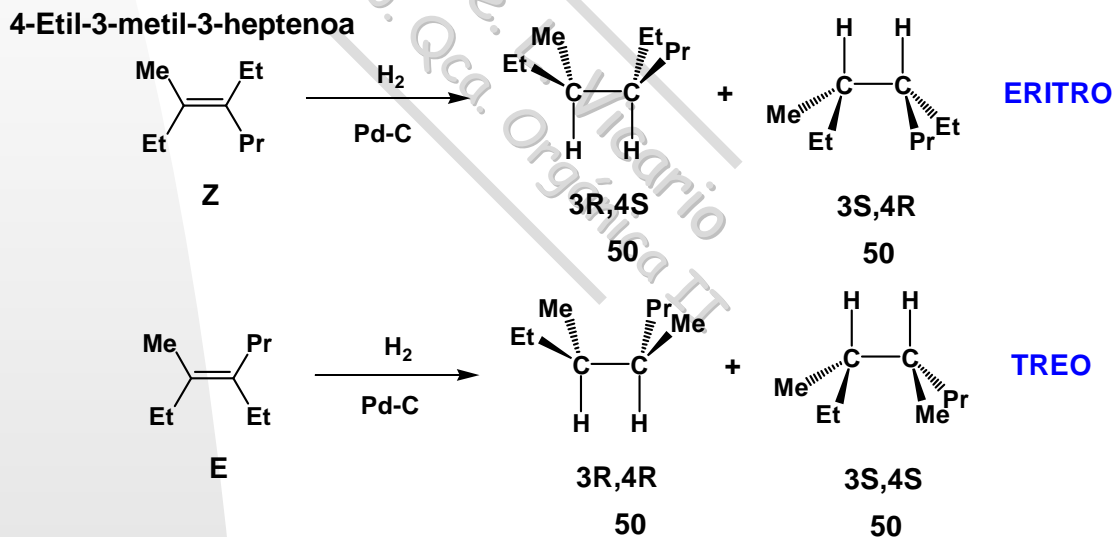
syn adizioa

Erreakzio diastereoselektiboa

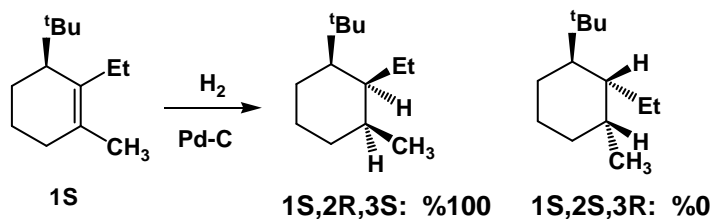
Erreakzio diastereoespezifikoa

$E \rightarrow$ treo
 $Z \rightarrow$ eritro

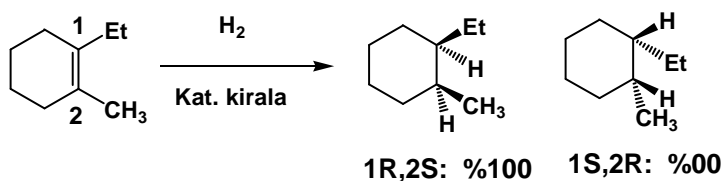

Isomero bakar bat lortzeko:

➔ Indukzio asimetrikoa:
(diastereoselektiboa)

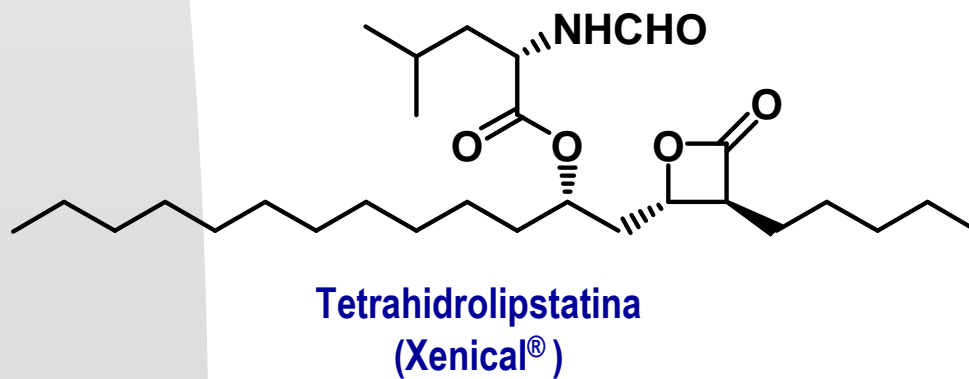
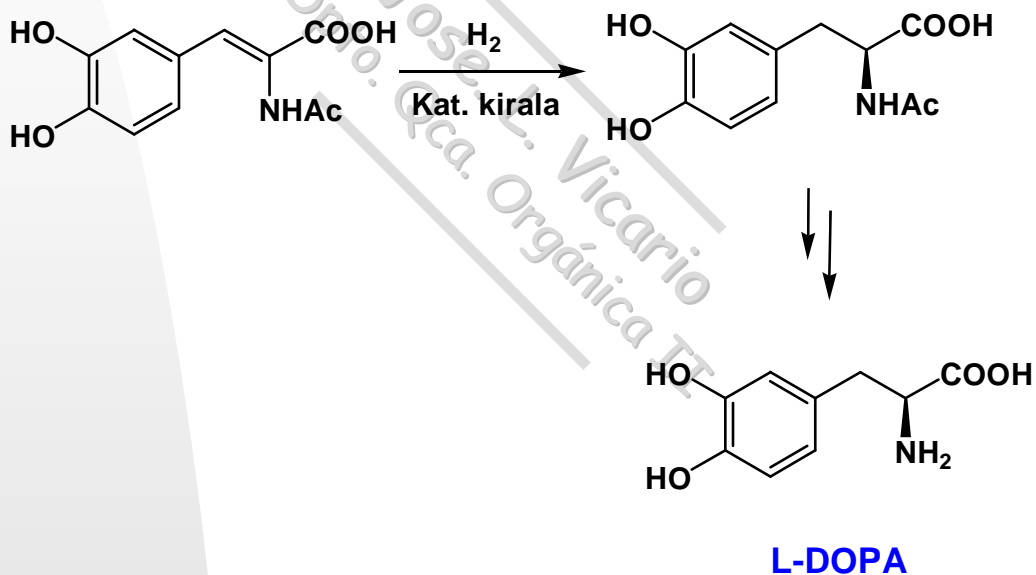
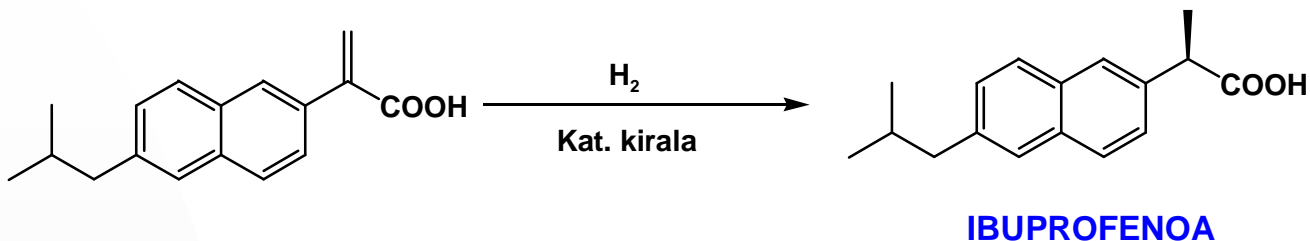

➔ Katalisi asimetrikoa:
(enantioselektiboa)

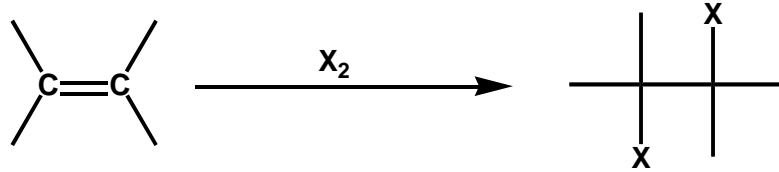
7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

→ Hidrogenazio katalitiko asimetrikoa industria arloan:

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio elektroizaleak: Halogenoen adizioa

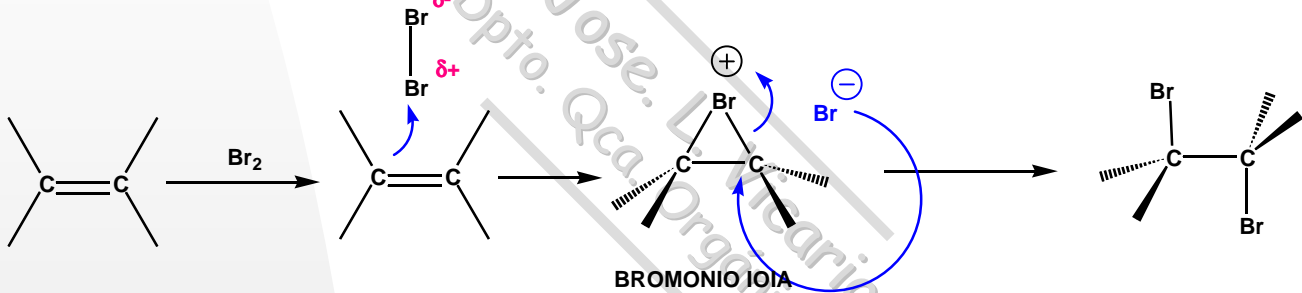
DISOLBATZAILEAK:
TEMPERATURA
ARGIRIK GABE

CCl₄, kloformoa
Gehienetan inguru-temperatura

X₂: Elektroizalea: X-X polarizazio lokalagatik

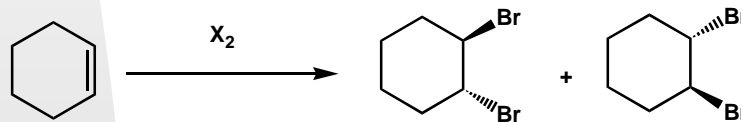

Mekanismoa

anti adizioa

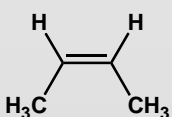
Erreakzio diastereoselektiboa

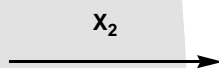
(nahaste errazemikoa)

Erreakzio diastereoespezifikoa

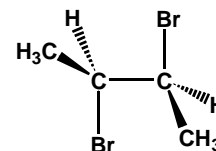
E → eritro
Z → treo

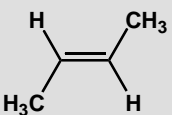
Z

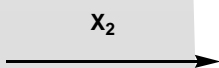
(nahaste errazemikoa)

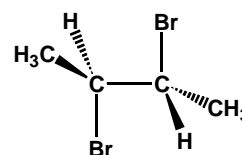
TREO

E

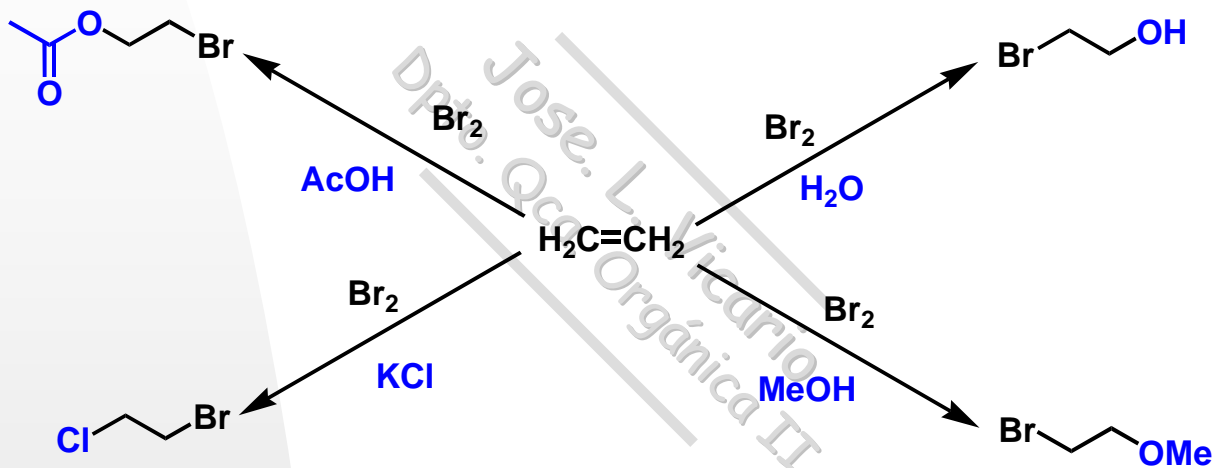
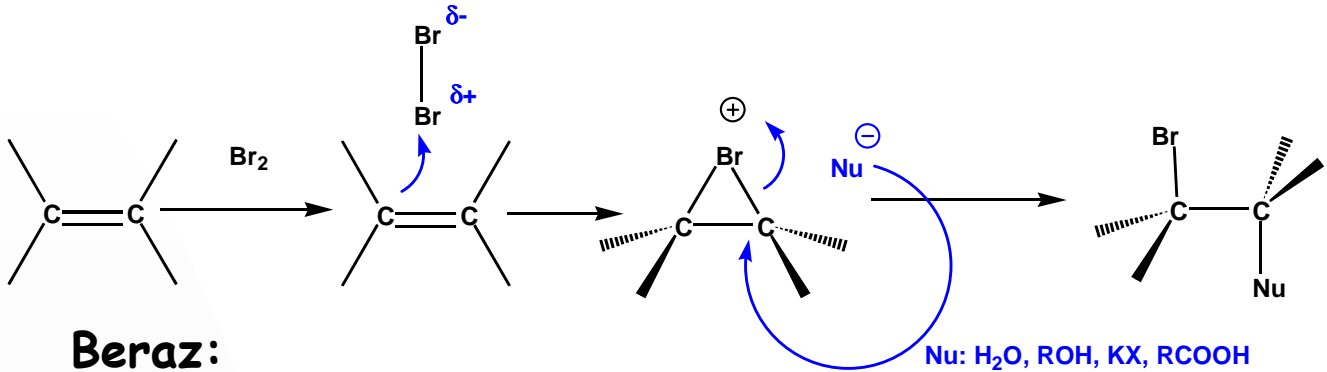
(meso bikotea)

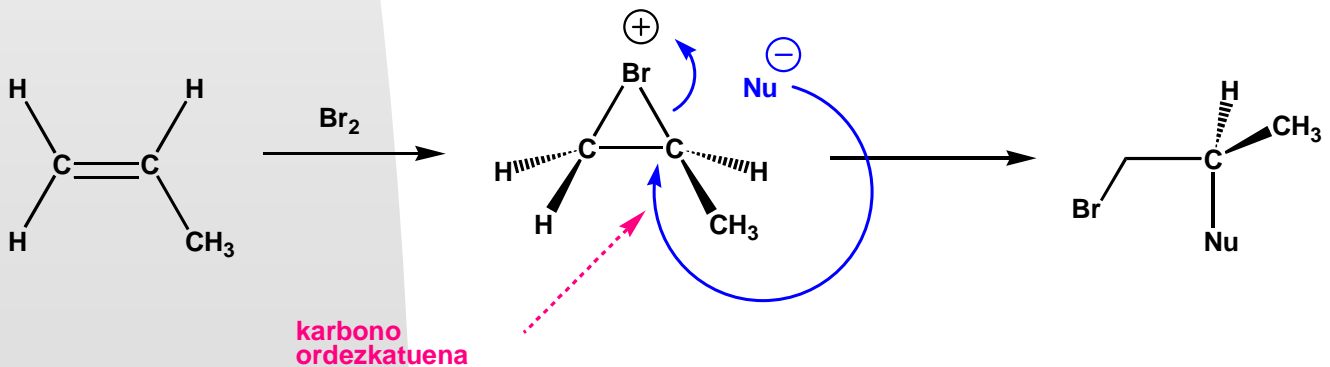
ERITRO

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Inguruan nukleozale bat baldin badago:

Erregioselektibitatea: Markovnikov-en araua:

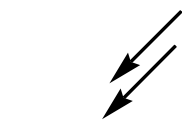
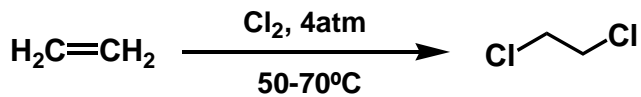

Markovnikov-en araua: "Nukleozalearen erasoak karga positiboa hobeto jasaten duen karbonoan gertatzen da (karbono ordezkatuena)"

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Alkenoen halogenazioa industria arloan:

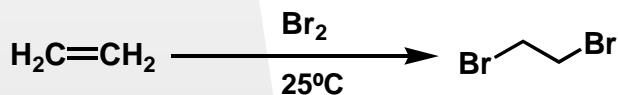
BINIL KLORUROA: PVC prestatzeko erreaktiboa

TCE

PCE

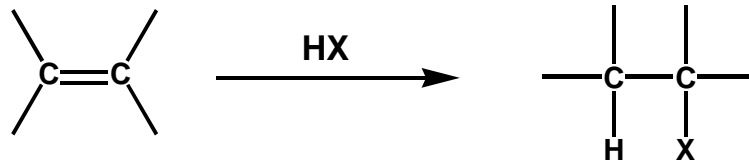
Koipeen eta erretsinen disolbatzaile gisa erabiltzen dira

DIBROMOETANO: Gasolinaren aditiboa, zilindroetan berunaren deposizioa saihesteko

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio elektroizaleak: Hidrogeno haluroen adizioa

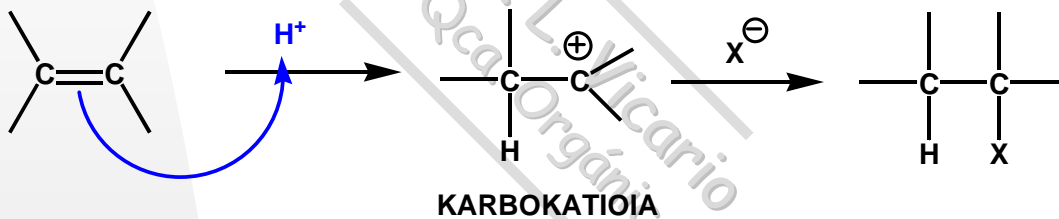

→ HF ez da ia inoiz erabiltzen (oso korrosiboa da)

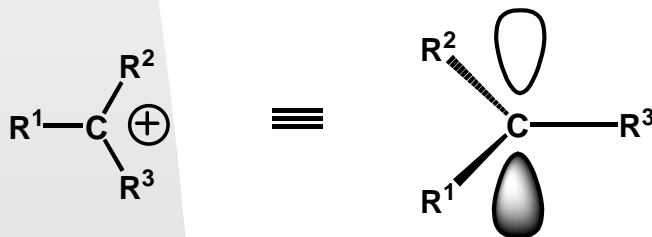
→ HCl, HBr eta HI oso erabiliak dira

➤ Mekanismoa

→ Erreakzioa tratekari ioniko baten bidez gertatzen da (karbokatioia)

➤ Karbokatioien egitura

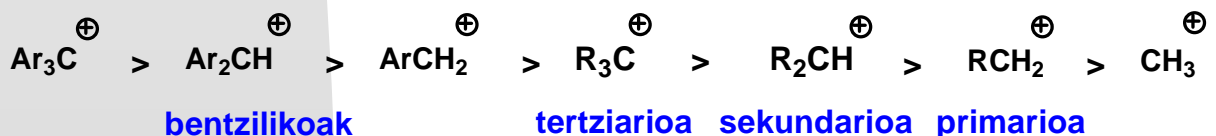

→ sp² karbonoa

→ Egitura laua

→ p_z orbitala hutsik

EGONKORTASUN ERLATIBOA

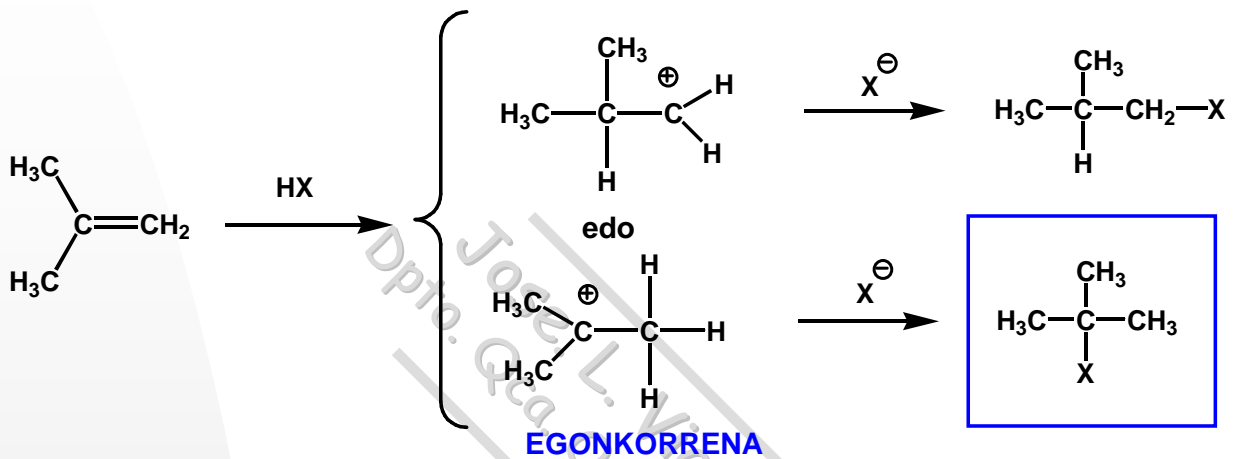

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Erreakzioaren selektibitatea

Erreakzio erregioselektiboa

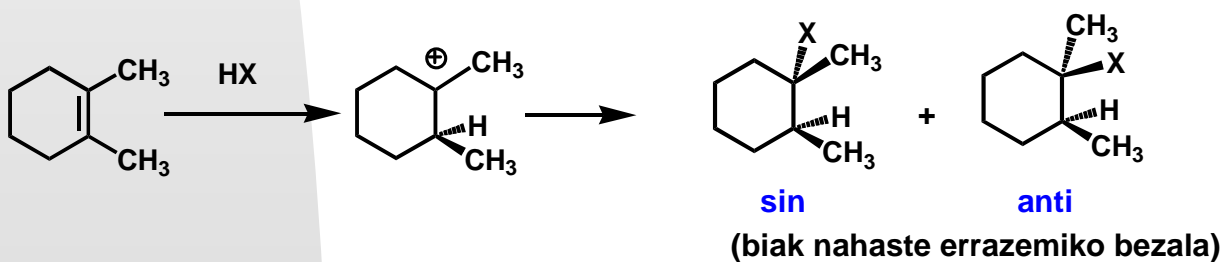
Markovnikov-en araua

Karbokatioiak lauak dira

syn + anti adizioa

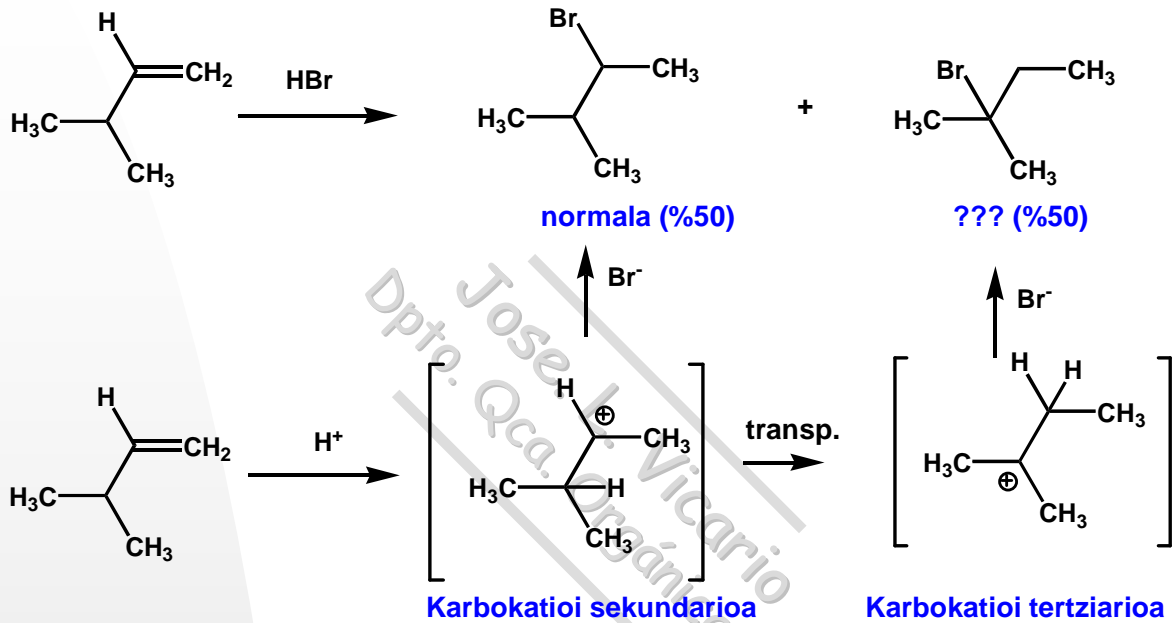
Ez da erreakzio diastereoselektiboa

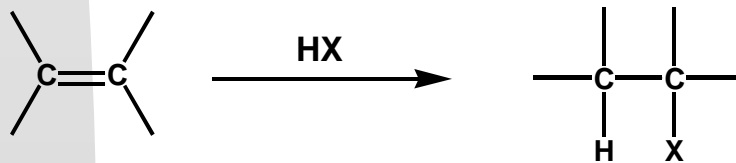
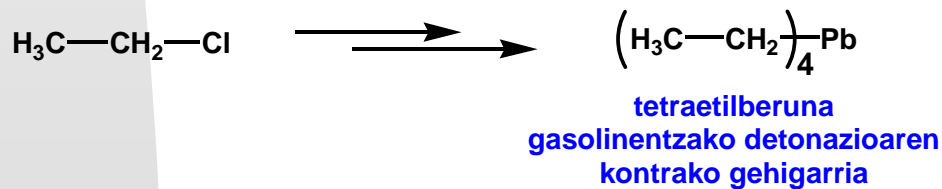
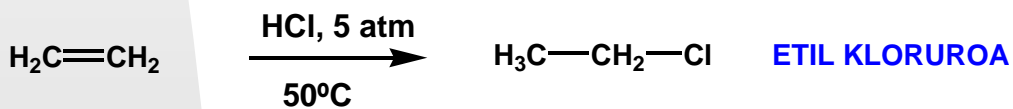
7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Karbokatioien albo-erreakzioa: Transposizioa

Transposizio erreakzioa: Hidrogeno atomo bat edo alkil talde bat bere σ elektroekin mugitzen da bere tokitik karbono kationikora, katioia lekuz aldatuz.

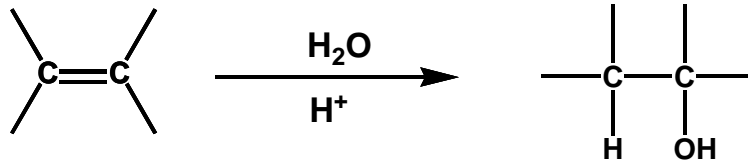

➤ Hidrogeno haluroen adizioa industria arloan

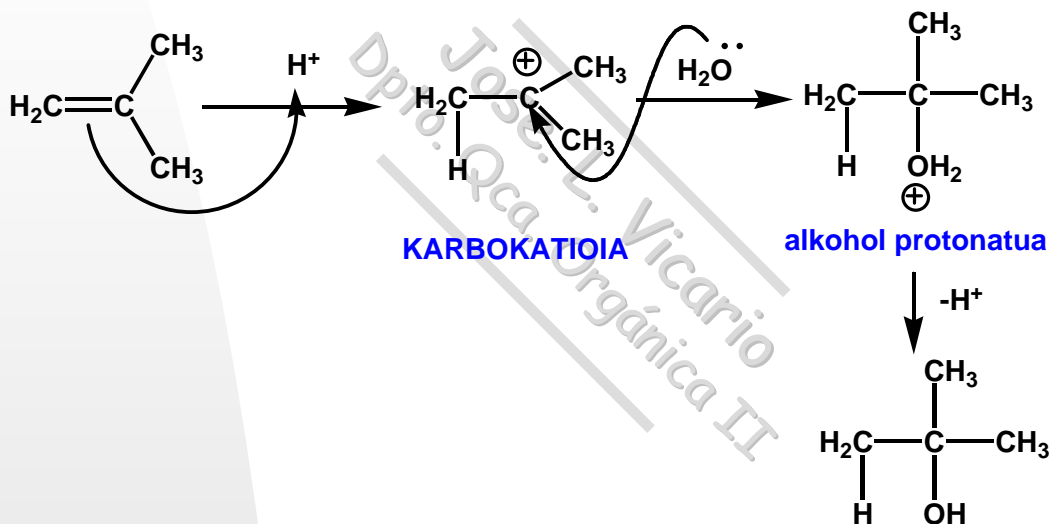
7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio elektroizaleak: Hidratazioa

- Azido minerala katalisatzaile moduan (H_2SO_4 , HNO_3 , HCl ...)
- Kodisolbatzaileak erabiltzen dira: Et_2O , CCl_4 ...

➤ Mekanismoa

➤ Erreakzioaren selektibitatea

Erreakzio erregioselektiboa

Markovnikov-en araua

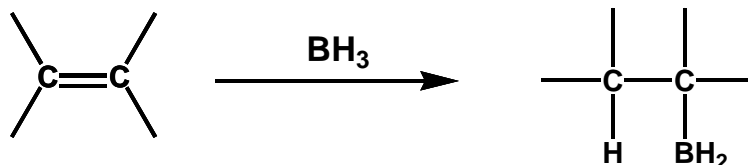
Karbokatioiak lauak dira

syn + anti adizioa

Ez da erreakzio diastereoselektiboa

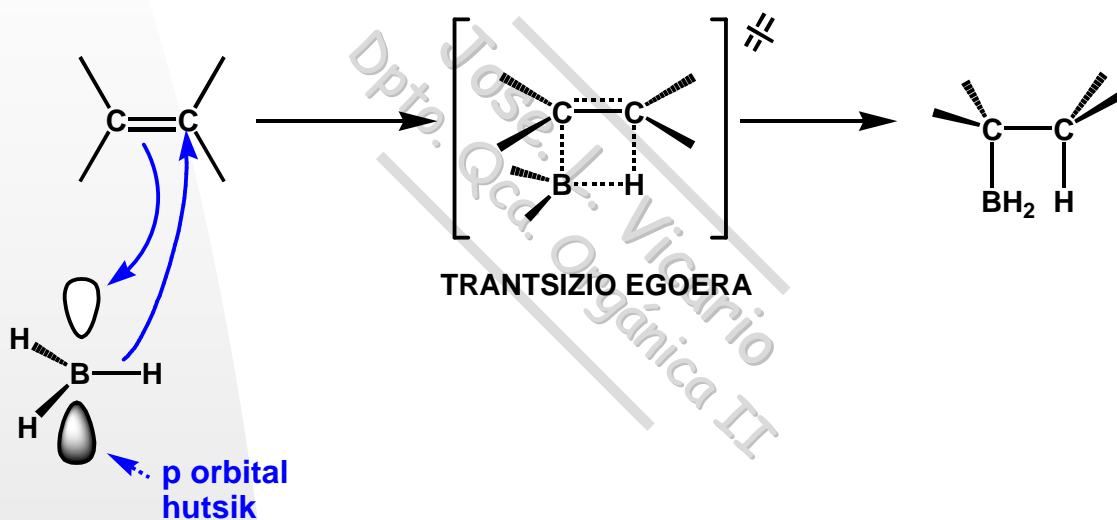
7. Gaia: Alkenoen errektibitatea

Adizio elektroizaleak: Hidroborazioa

→ BH_3 elektroizalea da (B atomoak p orbital hutsik dauka eta 2 elektroi falta zaizkio zortzikotea betetzeko)

➤ Mekanismoa

➤ Erreakzioaren selektibitatea

Erreakzio erregioselektiboa

Anti-Markovnikov

Boro atomoa ordezkatzaille gutxien daukan karbonoan sartuko da (oztopo esterikoengatik). H-a karbono ordezkatuenean (anti-Markovnikov)

sin adizioa

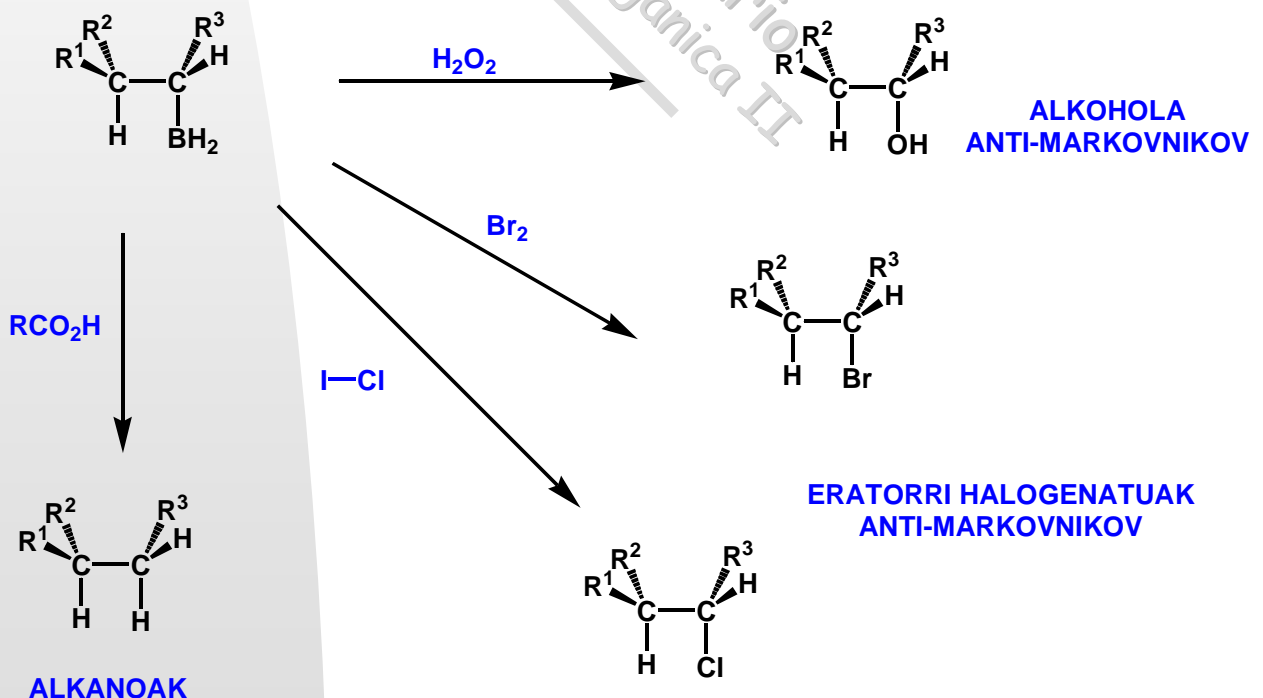
Erreakzio diastereoselektiboa

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio elektroizaleak: Hidroborazioa

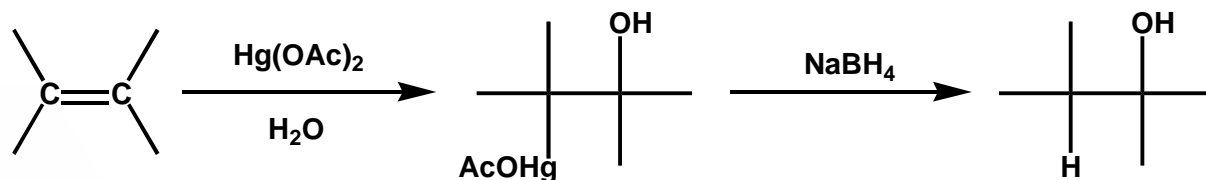
➤ Organoboranoen transformazioak

- ➔ **Oxidazioa:** Alkoholak lortzen dira (anti-Markovnikov). Boroa daukan karbonoaren konfigurazioa ez da aldatzen, (*konfigurazio erretentzioa*)
- ➔ **Halogenazioa:** anti-Markovnikov eratorri halogenatuak emateko. Berrito, halogenazioa konfigurazio-erretentzioarekin gertatzen da
- ➔ **Protonolisia:** Hidrogenazio katalitikoaren alternatiba bat da. Eratorri deuteratuak lortzeko erabil daitezke. ordezkapena konfigurazio erretentzioarekin gertatzen da.

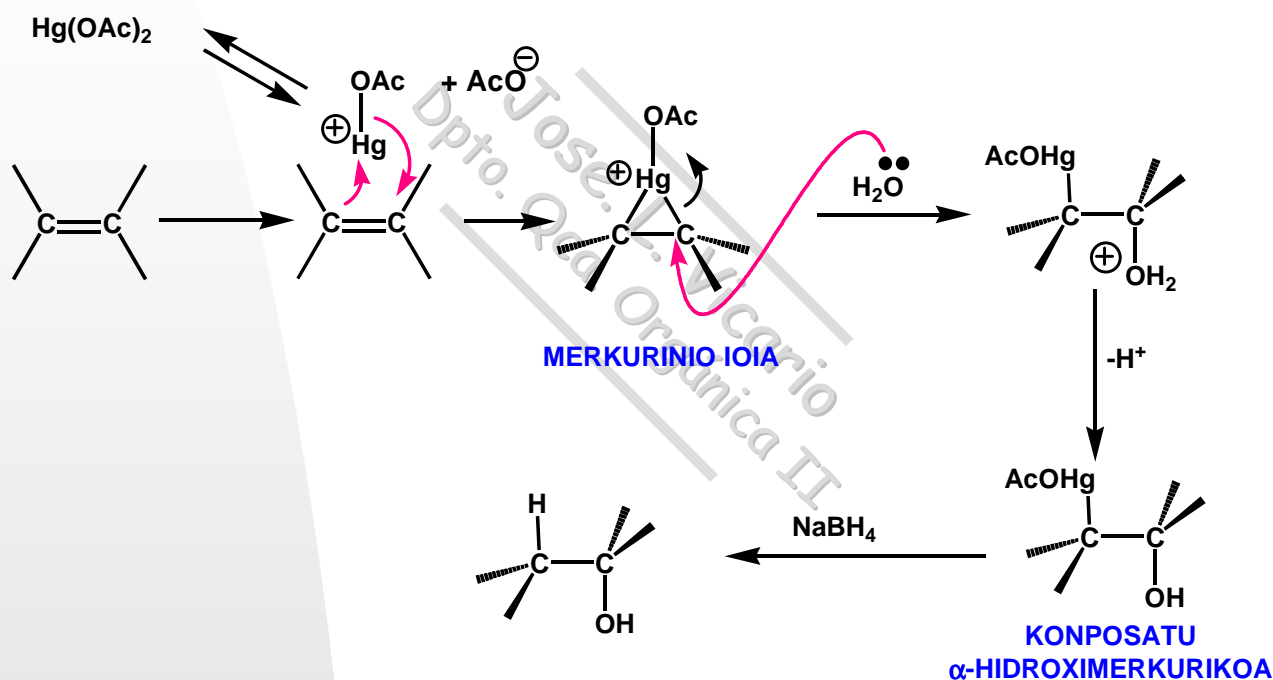

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio elektroizaleak: Oximerkuriazioa-demerkuriazioa

➤ Mekanismoa

➤ Erreakzioaren selektibitatea

Erreakzio erregioselektiboa

Markovnikov

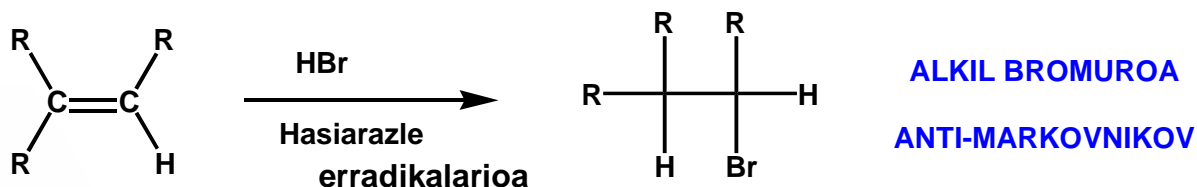
$\text{Hg}/\text{H}_2\text{O}$
anti adizioa

Erreakzio diastereoselektiboa

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Adizio erradikalariorak: HBr-aren adizioa

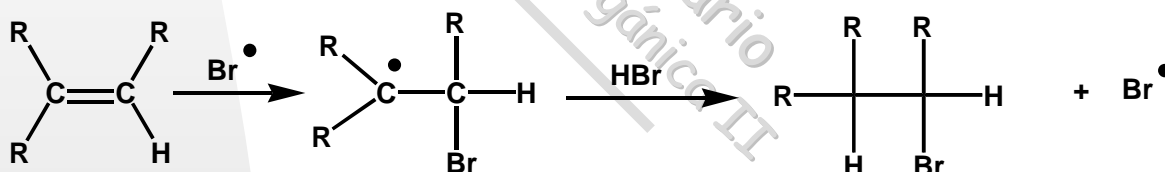
HBr-aren adizio elektroizalearekin konparatuz: Kontrako erregioselektibitatea

➤ Mekanismoa

1. **Hasiera:** HBr-ak $\text{Br}^\bullet$ erradikala sortzen du hasiarazle erradikalariorak eraginda

2. Propagazioa

3. **Amaiera:** Erradikal askeak elkarrekin konbinatzen dira

➤ Selektibitatea

Erreakzio erregioselektiboa

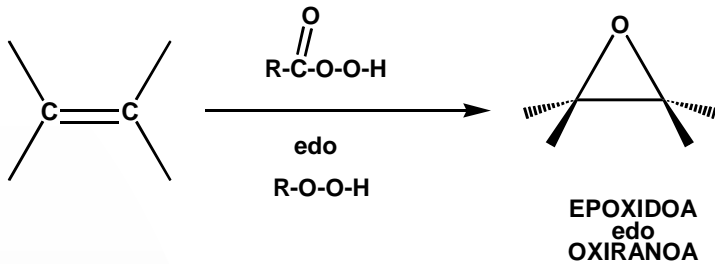
Anti-Markovnikov

syn + anti
adizioa

Ez da erreakzio
diastereoselektiboa

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

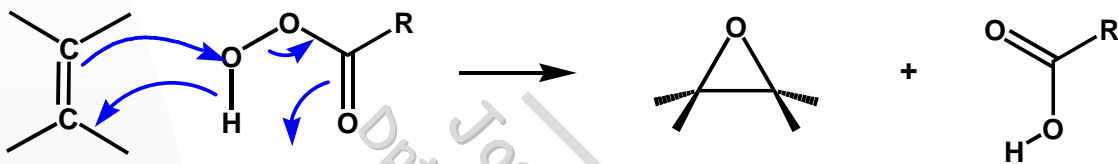
Alkenoen oxidazioa: Epoxidazioa

PERAZIDOAK: Azido perazetikoa, m-CPBA

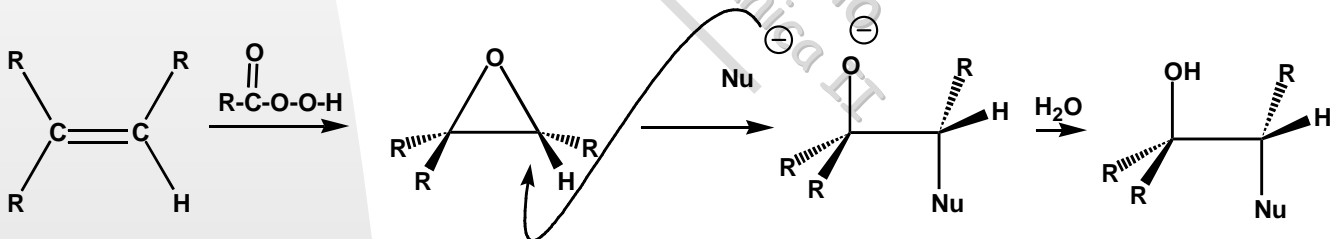
PEROXIDOAK: *tert*-Butil hidroperoxidoa ur oxigenatua

➤ Mekanismoa: Polarra (A_E)

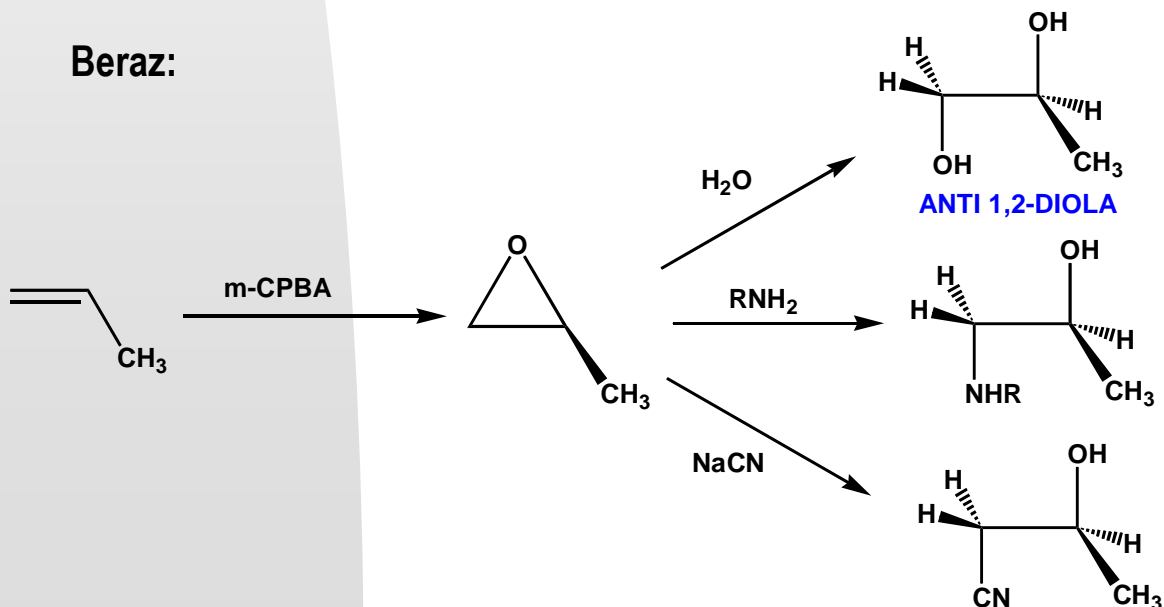

➤ Epoxidoen erabilera

Epoxidoak nukleozaleekin irekitzen dira (tentsio angeluarragatik eta gainera C-O lorura polarra da). Erreakzioa erregioselektiboa eta diastereoselektiboa da

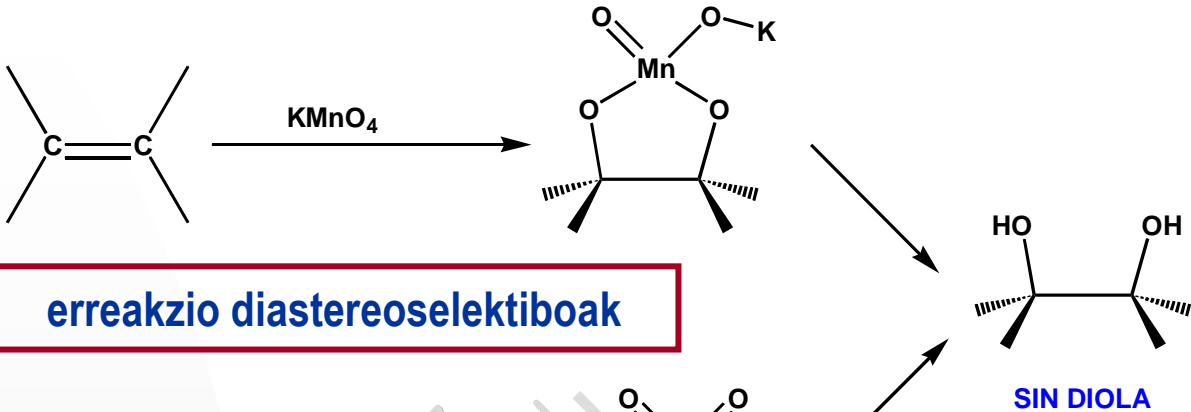
Beraz:

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

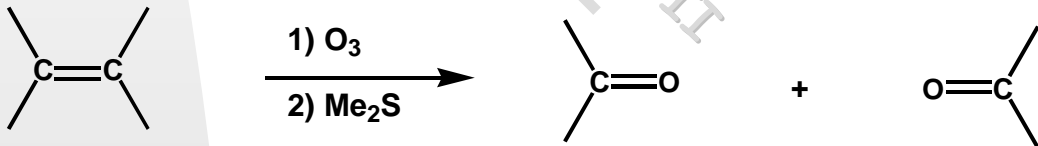
Alkenoen oxidazioa: Dihidroxilazioa

KMnO_4 eta OsO_4 erreaktiboek alkenoen dihidroxilazioa eragiten dute

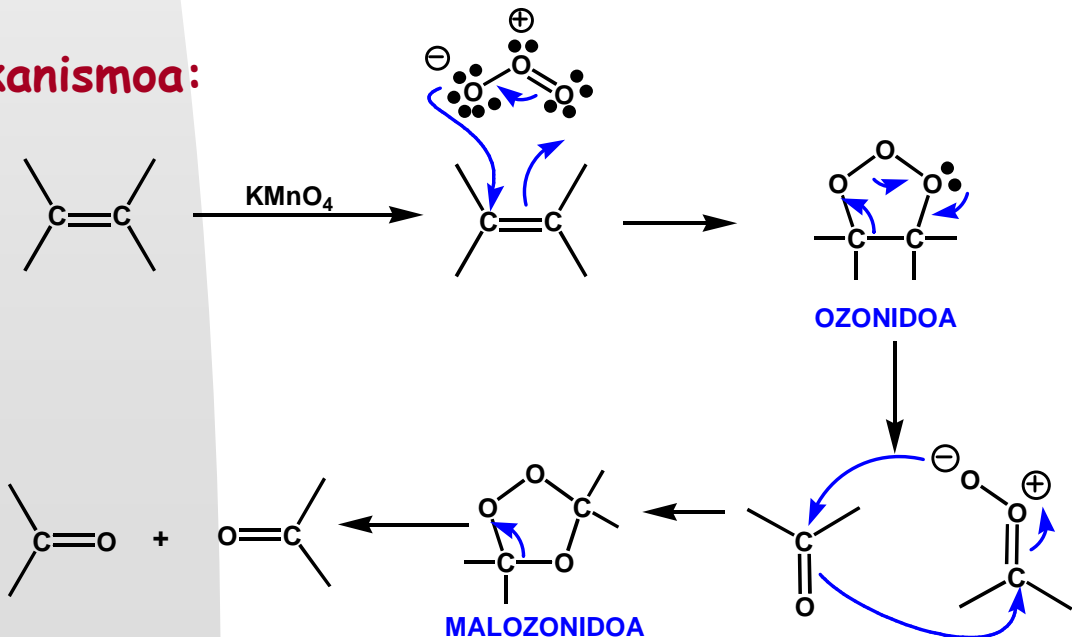

Alkenoen oxidazioa: Ozonolisia

Ozonoak alkenoak apurtzen ditu era oxidatiboan

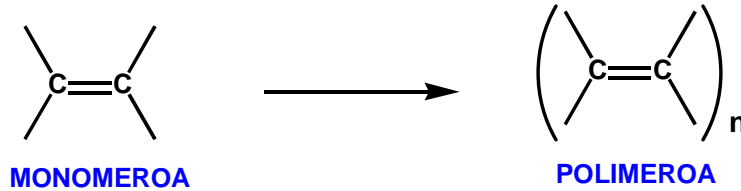

➤ Mekanismoa:

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

Alkenoen polimerizazioa

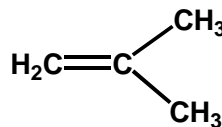
Hiru polimerizazio-mota (mekanismoaren arabera):

- **Erradikalariora:** Erradikal bat eratzen da eta honek alkenoarekin erreakzionatzen du, beste erradikal bat emateko. Prozesua etengabe errepikatzen da. Pisu molekular txikiko alkenoekin egin daiteke.
- **Anionikoa.** (polarra). Anioi bat eratzen da eta honek alkenoarekin erreakzionatzen du, beste anioi bat emateko. Prozesua etengabe errepikatzen da. Talde elektroierakarleak dauzkaten alkenoekin egin daiteke .

AKRILONITRILOA

- **Kationikoa.** (polarra). Katioi bat eratzen da eta honek alkenoarekin erreakzionatzen du, beste katioi bat emateko. Prozesua etengabe errepikatzen da. Talde elektroimaileak dauzkaten alkenoekin egin daiteke

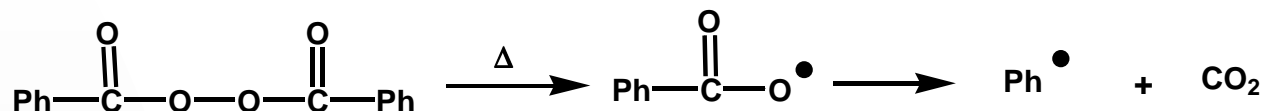
ISOBUTILENOA

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

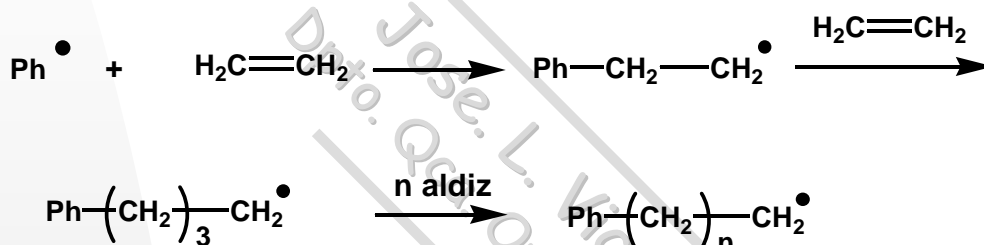
➤ Polimerizazio erradikalariora

Hasiarazle erradikalariora: Bentzoil peroxidoa erabiliena

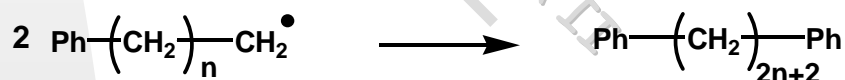
1. Hasiera:

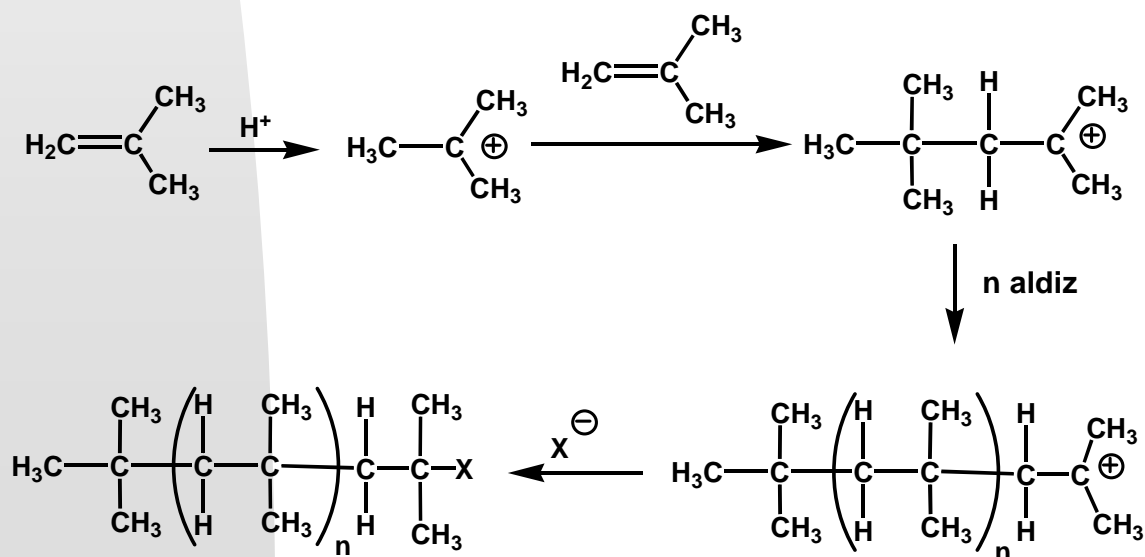
2. Propagazioa

3. Amaiera:

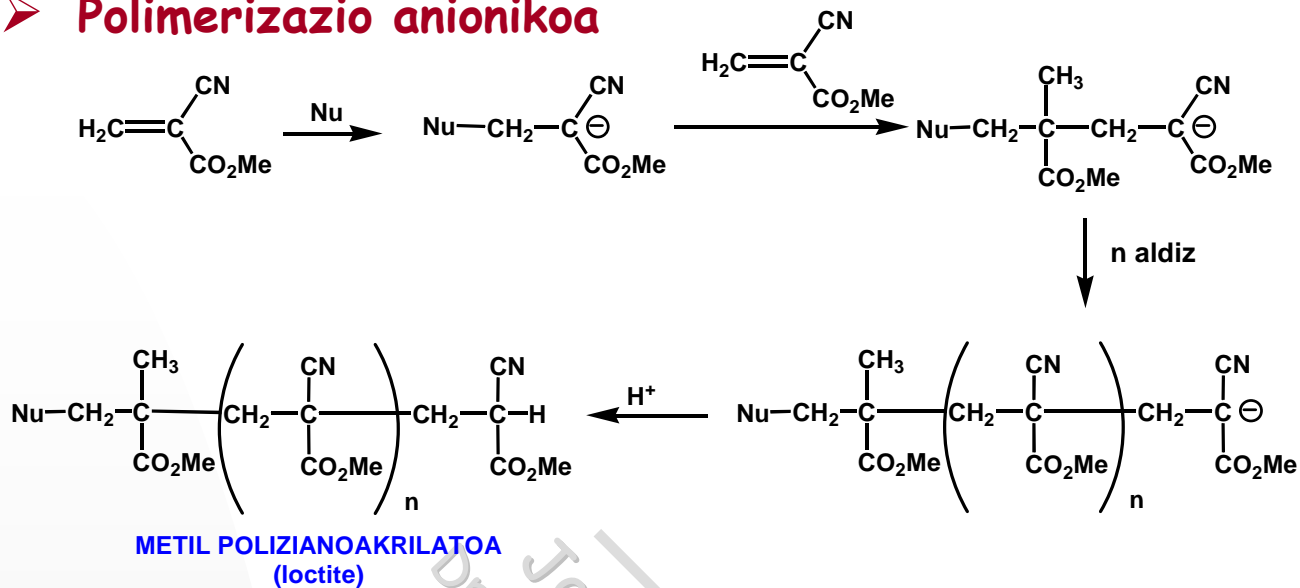

➤ Polimerizazio kationikoa

7. Gaia: Alkenoen erreaktibitatea

➤ Polimerizazio anionikoa

➤ Polimerizazioa industria arloan

Monomeroa	Polimerizazio-mota	Polimeroa
$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}_2$	Erradikalariora (Titanio erreaktiboa: Ziegler-Natta)	Polietilenoa
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{H} \\ \text{Cl} \end{array}$	Erradikalariora	PVC
$\text{F} \begin{array}{l} \text{C}=\text{C} \\ \text{F} \end{array}$	Erradikalariora	Teflon
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{H} \\ \text{CN} \end{array}$	Anionikoa	Orlon (ehunak egiteko)
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{H} \\ \text{C}=\text{O} \\ \text{NH}_2 \end{array}$	Anionikoa	Nylon
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{CH}_3 \\ \text{CO}_2\text{Me} \end{array}$	Anionikoa	Plexiglas
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{CH}_3 \\ \text{CH}_3 \end{array}$	Kationikoa	Poliisobutilenoa (kautxo sintetikoa)
$\text{H}_2\text{C}=\text{C} \begin{array}{l} \text{H} \\ \text{Ph} \end{array}$	Erradikalariora	Poliestirenoa
$\text{H} \begin{array}{l} \text{C}=\text{CH}_2 \\ \text{H}_2\text{C}=\text{C} \\ \text{Cl} \end{array}$	Erradikalariora	Neopreno